

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

studijní program: Demografie
studijní obor: Demografie a sociální geografie

Tomáš Opička

**DOPADY CESTOVNÍHO RUCHU
NA CHKO KŘIVOKLÁTSKO**

IMPACTS OF TOURISM IN THE KŘIVOKLÁTSKO
PROTECTED LANDSCAPE AREA

bakalářská práce

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jiří Vágner, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Ve Kdyni, 23.08.2012

Podpis

Abstrakt:

Tato práce pojednává o cestovním ruchu a dopadech cestovního ruchu na geografické prostředí. Hlavním cílem je zjistit charakter dopadů cestovního ruchu, jejich koncentraci a intenzitu v ochranném území. Pro tento výzkum bylo vybráno území CHKO Křivoklátsko. Dalším aspektem této práce je zjistit vývoj návštěvnosti tohoto regionu v konfrontaci s budoucím navrhovaným národním parkem.

Klíčová slova: cestovní ruch, dopady cestovního ruchu, CHKO Křivoklátsko, ochrana krajiny

Abstract:

This thesis deals about tourism and impacts of tourism on the geographic environment. The main purpose is detection of impacts of tourism character, their concentration and intensity in protected area. In this research, author chose the region of the Křivoklatsko protected landscape area. Other aspect this thesis is detection of attendance evolution in confrontation with the proposed Křivoklátsko national park.

Key words: tourism, impacts of tourism, the Křivoklátsko protected landscape area, landscape protection

Obsah:

Seznam použitých zkratk	5
Seznam příloh	6
1. Úvod	7
2. Diskuze s literaturou	9
2.1. Diskuze s literaturou	9
2.2. Teoretické zarámování	12
2.2.1. Cestovní ruch	12
2.2.2. Dopady cestovního ruchu	13
2.2.2.1. Environmentální dopady cestovního ruchu	13
2.2.2.2. Sociokulturní dopady cestovního ruchu	16
2.2.2.3. Ekonomické dopady cestovního ruchu	17
2.2.3. Ochrana území	18
3. Metodika a zdroje dat	22
3.1. Metodika práce	22
3.2. Zdroje dat	23
4. CHKO Křivoklátsko	24
5. Případová studie	28
5.1. Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko	28
5.2. Environmentální dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko	29
5.3. Sociokulturní dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko	31
5.4. Ekonomické dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko	32
5.5. Dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko	35
6. Závěr	38
7. Seznam literatury	40

Přílohy

Seznam použitých zkratk

např. = například

atd. = a tak dále

ČR = Česká republika

NP = národní park

CHKO = chráněná krajinná oblast

NPR = národní přírodní rezervace

PR = přírodní rezervace

NPP = národní přírodní památka

PP = přírodní památka

BR = biosferická rezervace

UNESCO = United nations educational, scientific and cultural organization

MAB = Men and biosphere

LP = lesnický park

NS = naučná stezka

AOPK = Agentura ochrany přírody a krajiny

Seznam příloh

Seznam map:

mapa č. 3: Obce CHKO Křivoklátsko

mapa č. 4: Změna míry nezaměstnanosti mezi 30.6.2011 a 31.12.2011 za obce CHKO
Křivoklátsko – sezónní pohled

mapa č. 5: Míra nezaměstnanosti za obce CHKO Křivoklátsko k 30.6.2011

1. Úvod

Vývoj světového hospodářství na přelomu 20. a 21. století způsobil strukturální změny, které vyvolaly změny geografických, socioekonomických a politických vztahů. Tím došlo k rozvoji mladých ekonomických odvětví, např. cestovního ruchu (Kopačka, Šíp, Štěpánek 2001). V současnosti je cestovní ruch fenomén, se kterým se každý z nás denodenně setkává. Způsobuje řadu dopadů, mění ráz krajiny, někdy jen dočasně a někdy trvale.

Tématem této práce jsou dopady cestovního ruchu v území s příznivými přírodními podmínkami. Jako velmi vhodné modelové území pro tyto dopady je zvolena Chráněná krajinná oblast (CHKO) Křivoklátsko, která se nachází západně od Prahy. Výběr tohoto území je i velmi aktuální, protože od roku 2008 se mluví o možnosti vyhlášení části CHKO za Národní park Křivoklátsko. Dalším důvodem výběru tohoto modelového území je vztah autora ke Křivoklátsku. Autor toto území dobře zná a proto je pro něj snazší popsat jednotlivé dopady cestovního ruchu v tomto území.

Tato práce navazuje na diplomovou práci Kressla z roku 2004, ve které se zabývá formami a druhy cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko a vývoj objemu a intenzity cestovního ruchu pomocí analýzy návštěvnosti hradů a zámků.

V průběhu této práce by měly být zodpovězeny tyto hypotézy:

- 1) Dopady cestovního ruchu jsou nejrozsáhlejší a nejkoncentrovanější v oblasti řeky Berounky a hradu Křivoklát.
- 2) Objem cestovního ruchu se zvýšil s návrhem na vyhlášení části CHKO za NP Křivoklátsko.
- 3) Cestovní ruch má vliv na strukturu firem ve zvoleném regionu.

Cílem práce je zjistit charakter dopadů cestovního ruchu na CHKO Křivoklátsko, jejich intenzitu a koncentraci v území. Tyto dopady dále rozčlenit podle charakteru působení na prostředí. Cílem práce je také zodpovědět otázku vývoje návštěvnosti v území, ve které by autor chtěl navazovat na diplomovou práci Tomáše Kressla z roku 2004, kde je řešena otázka vývoje návštěvnosti CHKO Křivoklátska na přelomu 20. a 21. století. To vše řešit s vědomím toho, že v budoucnu bude vyhlášen NP Křivoklátsko a jak se tento proces vyhlášení promítl do vývoje návštěvnosti Křivoklátska.

První kapitola se věnuje výběru tématu. Formulují se zde cíle a hypotézy. V druhé kapitole je diskutována dostupná literatura věnující se cestovnímu ruchu, jeho dopadům a ochraně krajiny. Nastíní se zde i teoretické zářímování práce. V třetí kapitole jsou zmíněny jednotlivé metody, zvolené přístupy, ukazatele a zdroje dat. Ve čtvrté kapitole je

charakterizována Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. Pátá kapitola je věnována už samotným dopadům cestovního ruchu na Chráněnou krajinnou oblast Křivoklátsko. Budou v ní řešeny i vlivy diskuze o vyhlášení Národního parku Křivoklátsko na návštěvnost. Šestá kapitola (závěr) shrnuje dosažené výsledky a zodpovídá položené cíle a hypotézy.

2. Diskuze s literaturou

2.1 Diskuze s literaturou

Je málo literatury, která by se souhrně věnovala problematice dopadů cestovního ruchu. A když nějaká existuje, není v ní zahrnuto úplně vše. Vždy se některá literatura zaměřuje více či méně na určitou skupinu dopadů cestovního ruchu. Proto je potřeba s pomocí několika odborných knih a odborných článků, zaměřených na dopady cestovního ruchu, ale i na cestovní ruch jako takový, si uvědomit, co vše cestovní ruch ovlivňuje a jaké jsou jeho dopady na krajinu i lidi v ní žijících.

Existuje několik odborných knih, které se věnují obecně geografii cestovního ruchu. Z knihy autorů Kopačky, Šípa a Štěpánka *Geografie cestovního ruchu* z roku 2001 jsem čerpal především informace o vývoji a postavení cestovního ruchu ve světovém hospodářství a jeho důležitosti v tomto systému. Dále jsem z této knihy použil i třídění předpokladů cestovního ruchu.

Z knihy stejného názvu (jako předešlá kniha) *Geografie cestovního ruchu* od Mirvalda a kol. z roku 1996 jsem čerpal definici cestovního ruchu. Pomocí této knihy jsem vysvětlil pojmy objekt a subjekt cestovního ruchu a rozdělil a posléze popsal předpoklady cestovního ruchu, které jsou v této knize podle mne nejlépe vysvětleny. Mirvald a kol. také vysvětluje poměrně jasně, co jsou formy cestovního ruchu a jak se dělí. Podobně jako Kopačka, Šíp a Štěpánek tato kniha popisuje vývoj cestovního ruchu ve světovém hospodářství a v potřebách lidí tohoto světa.

Asi nejpoužívanější definicí cestovního ruchu je definice *organizace WTO*, kterou jsem v této práci také zmínil.

Trochu složitěji definuje cestovní ruch kniha autorů Pásková, Zelenka z roku 2002 *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Tato kniha také vysvětluje mnoho dalších termínů z geografie cestovního ruchu, které jsem použil. Dále vysvětluje, co jsou to formy a druhy cestovního ruchu a jak se dělí.

Tito autoři (Pásková, Zelenka) také napsali článek *Krajina vyhledávaná, konzumovaná či tvořena cestovním ruchem?* v odborném časopisu Geografické rozhledy v roce 2007, kde vysvětlují některé vybrané dopady cestovního ruchu, především environmentální a sociokulturní dopady.

Stěžejní knihou této práce je *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu* autorky Páskové

z roku 2009. Ta zmiňuje klasifikaci a třídění dopadů cestovního ruchu, vývoj zájmů věd o tuto problematiku a faktory, které dopady cestovního ruchu ovlivňují. Dále popisuje jednotlivé dopady (vlivy) cestovního ruchu na geografické prostředí. Tuto problematiku podle mne nejlépe vystihuje a celkem obsáhle mapuje. Tato kniha neobsahuje jen dopady (vlivy) cestovního ruchu, ale také další kapitoly geografie cestovního ruchu.

Z knihy *Území a cestovní ruch* od Trnkové a kol. z roku 1993 jsou čerpány především informace o ekonomických dopadech cestovního ruchu, které jsou tu nejlépe vysvětleny. Dále v menším měřítku jsou získány informace o environmentálních a socioekonomických dopadech cestovního ruchu.

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny z roku 1992 definuje, vymezuje a rozděluje jednotlivé typy ochranných území v České republice. Popisuje také proces vyhlášení jednotlivých maloplošných i velkoplošných chráněných území. Z tohoto zákona jsem vysledoval rozdíly mezi národním parkem a chráněnou krajinou oblastí.

Informace o biosferických rezervacích organizace UNESCO jsem čerpal z internetového portálu *Ministerstva zahraničních věcí ČR*. Zmiňuje jak vznik a vývoj biosferických rezervací, tak i jednotlivé rezervace v České republice. Popisuje také proceduru zařazení navrhovaného území mezi biosferické rezervace.

Pelc: Lesnický park Křivoklátsko je akcí proti národnímu parku je článek internetového serveru Ekolist.cz z roku 2010, kde je řešena problematika definice lesnického parku, ale i kontroverze lesnického parku a národního parku Křivoklátsko, tedy aktuální téma v tomto území.

Informace o lesnických parcích v České republice lze získat na webových stránkách *Lesů ČR*, kde lze nalézt také poslání, zásady a zonaci lesnických parků.

Na internetovém portálu *Ministerstva životního prostředí ČR* lze nalézt základní informace o geoparcích organizace UNESCO – co to vlastně jsou geoparky, na co se zaměřují, atd. Podrobnější informace o geoparcích UNESCO se nachází na webových stránkách *Geoparku Český ráj*. Na těchto stránkách nalezneme informace o vývoji a počtu geoparků UNESCO ve světě a v České republice. Webové stránky *České geologické služby* obsahují základní informace o geoparcích UNESCO, ale také o evropských geoparcích a národních geoparcích a jaký je mezi nimi rozdíl. Popisuje proceduru navrhování a schvalování jednotlivých druhů geoparků jak ve světě, tak i v České republice.

Internetový portál *AOPK* charakterizuje jednotlivé složky přírodního prostředí (fauna,

flora, geomorfologie a geologie) a vymezuje území CHKO Křivoklátsko.

Článek Hůly z roku 2008 *Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko* z časopisu Ochrana přírody popisuje základní charakteristiky CHKO Křivoklátsko (geologie a geomorfologie, fauna a flora a hydrologické charakteristiky). Dále diskutuje problémy ochrany krajiny na Křivoklátsku a problematiku vyhlášení národního parku v tomto území.

Diplomová práce Kressla *Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko* z roku 2004 pojednává o formách a druzích cestovního ruchu v tomto regionu. Popisuje též vývoj návštěvnosti na Křivoklátsku na přelomu 20. a 21. století.

Článek COT businessu *Středočeským hradům a zámkům klesla návštěvnost* z roku 2011 se zabývá vývojem návštěvnosti hradů a zámků ve Středočeském kraji. Jsou zde nastíněny i faktory, které mají vliv na návštěvnost těchto hradů a zámků.

2.2. Teoretické zarámování

2.2.1. Cestovní ruch

Cestovní ruch chápe Mirvald (1996) jako pobyt a vycestování lidí mimo své trvalé bydliště. Podobně ho definuje organizace WTO (2011) jako aktivity lidí, kteří cestují do míst mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývají v těchto místech maximálně 1 rok za účelem trávení jejich volného času nebo sjednávání spolupráce a kontraktů pro jejich podnikání. Trochu složitěji cestovní ruch chápou Pásková, Zelenka (2002), kteří ho vidí jako komplexní, z mnoha hledisek se prolínající společenský jev bez pevně stanovených hranic. Je synergickým souhrnem vztahů, jevů a dopadů v časoprostorovém kontextu, který souvisí s narůstající mobilitou lidí. Ta je motivovaná uspokojováním potřeb lidí v oblasti využití volného času, cestování, rekreace a poznávání.

Cestovní ruch je realizován především v rekreačním prostoru s příznivými přírodními podmínkami s minimálním narušením, zároveň i ve městech a obcích s atraktivními lidskými výtvoři. Objekt cestovního ruchu představuje krajinná sféra s předpoklady, vhodnými pro cestovní ruch. Naopak subjektem cestovního ruchu je člověk, účastník cestovního ruchu. Spojení subjektu cestovního ruchu s objektem cestovního ruchu umožňuje doprava a materiálně-technická základna (Mirvald 1996).

Aby mohl být cestovní ruch realizován, je potřeba existence území s předpoklady pro cestovní ruch. Ty Mirvald (1996) dělí na předpoklady lokalizační, selektivní a realizační. Lokalizační předpoklady zahrnují přírodní (klíma, reliéf, vodstvo a biosféra) a kulturně-historické předpoklady (kulturní památky, památkové rezervace, historické stavby, památky lidové kultury, atd.). Kopačka, Šíp, Štěpánek (2001) dělí lokalizační předpoklady na předpoklady nižšího řádu a vyššího řádu.

Selektivní předpoklady znázorňují předpoklady vyjadřující způsobilost společnosti k účasti na cestovním ruchu (politická situace, ekonomická a kulturní úroveň, atd.). Zahrnují demografické (demografická struktura), urbanizační (úroveň urbanizace), ekologické (kvalita životního prostředí), sociologické (sociologické postavení), politické (politika rozvoje cestovního ruchu, politické bariéry) a administrativní předpoklady.

Realizační předpoklady zprostředkovávají účast na cestovním ruchu v rekreačních prostorech s vhodnými lokalizačními předpoklady. Dělí se na předpoklady dopravní a materiálně-technické. Dopravní předpoklady umožňují dopravní dostupnost oblastí, kde se cestovní ruch realizuje. Materiálně-technické předpoklady zahrnují zařízení pro cestovní ruch (ubytovací a stravovací zařízení, sportovní a zábavní zařízení, infocentra, směnárny, atd.) a všeobecně prospěšná zařízení – policie, zdravotní zařízení, komunální služby, atd. (Mirvald 1996).

Formy cestovního ruchu se určují podle motivace návštěvníka navštívit danou oblast a to na tematický, rekreační, prožitkový, kulturní, kongresový, etnický, sportovní, přírodní, poznávací, religiozní, krajanský, léčebný cestovní ruch, turistiku, ekoturismus a wellness (Pásková, Zelenka 2002). Mirvald (1996) formy cestovního ruchu člení podle převládající činnosti účastníků cestovního ruchu na rekreační, poznávací, kulturní, sportovně-turistický, léčebný cestovní ruch a specifické formy cestovního ruchu (mototuristika, kongresový cestovní ruch, atd.).

Druhy cestovního ruchu se rozlišují podle více kategorií – podle délky trvání na krátkodobý a dlouhodobý, podle rozložení během roku na celoroční a sezonní, podle teritoriálního rozmístění na zahraniční, domácí a příhraniční, podle vlivu na životní prostředí na měkký a tvrdý, podle využívání zdrojů na masově-konzumní a alternativní, podle organizovanosti návštěvníků na organizovaný a neorganizovaný a podle hromadnosti na hromadný a individuální (Pásková, Zelenka 2002).

Vývojem světového hospodářství na přelomu 20. a 21. století došlo ke strukturálním změnám, které vyvolaly změny socioekonomických, geografických a politických vztahů. Tím došlo k rozvoji mladých ekonomických odvětví, mezi které se řadí i cestovní ruch.

Nerovnoměrným rozvojem cestovního ruchu vznikají odlišné regionální dopady a dochází k přetváření stávajících struktur společnosti (Kopačka, Šíp, Štěpánek 2001). Cestovní ruch se stává čím dál více významnějším ekonomickým odvětvím a oproti jiným aktivitám má vyšší ekonomický efekt. Jeho tendencí je dominantnější postavení v hierarchii potřeb lidí, protože existuje stále větší prostor s narušeným životním prostředím, prodlužuje se délka volného času a stále více lidí chce trávit volný čas aktivním využitím (Mirvald 1996). Proto je cestovní ruch tak důležitý při přechodu industriální společnosti na společnost postindustriální (Kopačka, Šíp, Štěpánek 2001).

2.2.2. Dopady cestovního ruchu

Dopady cestovního ruchu na antropogenní či přírodní prostředí začaly být diskutovány v odborných kruzích od 70. let 20. století a to zejména ze strany sociologů, ekonomů a geografů. Tyto dopady na geografické prostředí mohou být klasifikovány z různých úhlů pohledů. Podle geografického měřítka jejich působení se dělí na globální, národní, regionální a lokální, z časového hlediska na krátkodobě a dlouhodobě působící. Dopady cestovního ruchu se též rozdělují na základě charakteru změny, kterou vyvolají, a to na vratné (dočasné) a nevratné (trvalé). Je třeba si uvědomit také to, že tyto dopady nepůsobí jen na prostředí samotné destinace cestovního ruchu, ale také na zdrojové oblasti (kde má návštěvník trvalé bydliště) či tranzitní oblasti (kudy návštěvník projíždí).

V geografickém prostředí destinace se rozlišuje 6 dimenzí, v kterém působí cestovní ruch - fyzická (fyzickogeografická), ekologická, ekonomická, institucionální, sociokulturní a psychologická. Intenzita a charakter dopadů na tyto dimenze geografického prostředí v dané destinaci jsou ovlivňovány mnoha faktory (např. stupeň socioekonomického vývoje dané komunity, existence ochranného režimu území, lokalizační podmínky destinace, kvalita územního a strategického plánování, atd.). Těchto 6 dimenzí geografického prostředí lze zredukovat na 3 dimenze – environmentální, sociokulturní a ekonomická dimenze (Pásková 2009).

4.2.2.1. Environmentální dopady cestovního ruchu

Veškeré lidské aktivity, včetně cestovního ruchu, ovlivňují životní prostředí v určitém rozsahu a intenzitě. To má za následek jak pozitivní, tak především v dnešní době negativní

důsledky. Musí se stále myslet na to, že přirozené a kvalitní životní prostředí je hlavní atraktivitou pro návštěvníky. Proto je neustále vydávána celá řada zákonných nařízení na státní úrovni, tak i mezinárodní úmluvy, které mají omezit negativní působení člověka na přírodu (Trnková 1993).

Mezi pozitivní dopady cestovního ruchu na životní prostředí a krajinu řadí Pásková, Zelenka (2007) tyto procesy:

- tlumení negativních dopadů ekonomické restrukturalizace na krajinu (např. podpora alternativního cestovního ruchu, využívání chátrajících budov pro účely cestovního ruchu, podpora tradičních řemesel, ...)
- působení proti ekonomické marginalizaci a vylidňování venkova
- růst ochrany krajiny a péče o ní a využívání krajinného dědictví (např. zelené standardy v cestovním ruchu, zachování jedinečnosti a původnosti, obnovitelné zdroje)
- růst kulturní identity u turistů i místních obyvatel a jejich schopnosti ocenit hodnoty krajiny
- obnova a údržba infrastruktury (zvýšení přístupnosti a prostupnosti krajiny)
- ekonomické opodstatnění ochrany přírody (moloplošné a velkoplošné chráněné území)

Trnková (1993) doplňuje další pozitivní vlivy cestovního ruchu na životní prostředí a krajinu. Cestovní ruch vytváří tlak na zlepšení kvality životního prostředí. Zároveň zabírá průmyslovému využití území s atraktivitami cestovního ruchu.

Cestovní ruch nevyvolává jen pozitivní dopady, ale i ty negativní. Pro existenci cestovního ruchu je velmi důležitý základní atribut atraktivity krajiny – její autenticita. Jestliže cestovní ruch se nerozvíjí na základě tradic a způsobu života místní komunity, menší či větší část místní identity a krajiny je obětována jeho rozvoji. Tím dochází k ztrátě autenticity krajiny, její původnosti a přírodních, civilizací dosud nenarušených lokalit. (Pásková, Zelenka 2007). Zároveň je tím narušeno i *genius loci* místa, což Pásková, Zelenka (2002) chápe jako vícerozměrný vjem krajiny či dané lokality, ne její pouhé navštěvování, ale i hledání její atmosféry. Pozitivní *genius loci* návštěvníky motivuje k další návštěvě.

Nedotčenost prostředí je výrazným aspektem atraktivity krajiny (Pásková, Zelenka 2007). Vlivem turistifikace, což je pozvolný proces, kdy se vytlačují základní funkce sídla na úkor funkcí turistické destinace (Pásková, Zelenka 2002), tato nedotčenost přirozeně vymizí. Poté mohou nastat v krajině dva odlišné extrémní procesy. Prvním procesem je snaha

o konzervaci krajiny - skanzenizace (petrifikace). Druhým procesem je univerzalizace krajiny (mcdonaldizace, disneylandizace) způsobená nadnárodními korporacemi (Pásková, Zelenka 2007).

Nežádoucím dopadem cestovního ruchu je také přeměna původního prostředí na prostředí intenzivního cestovního ruchu. Původní prostředí představuje primární zdroj cestovního ruchu, který je využíván jak místními obyvateli, tak i turisty. Touto přeměnou se vytvoří sekundární zdroj cestovního ruchu, který je cíleně vytvářen jen pro potřeby turistů a málokdy je využíván místními obyvateli. Tento proces, zachycující přeměnu prostředí prakticky nedotčeného cestovním ruchem na prostředí intenzivního cestovního ruchu, se nazývá turistifikace krajiny (Pásková, Zelenka 2007).

Cestovní ruch působí také na jednotlivé složky přírodního prostředí (např. ekosystémy, půda, atd.). Souhrnně se dopady změn, které jsou vyvolány ve velké míře cestovním ruchem v přírodním prostředí, označují jako turistické znečištění. Přirozeně tento proces snižuje potenciál daného území pro rozvoj cestovního ruchu, genius loci místa a atraktivitu krajiny.

Jedním z nejčastějších dopadů cestovního ruchu na složky přírodního prostředí je eroze půdy, což představuje proces narušení povrchu Země, zejména vrchní vrstvy půdy, její odstraňování činiteli (voda, vítr, ledovec, organismy a v případě cestovního ruchu člověk). Nadměrnými aktivitami cestovního ruchu se rozšiřují a prohlubují cesty a v okolí památek se vytvářejí paralelní a nové cesty. Dalším druhem eroze mohou být dopady horolezectví (např. zářezy ve skále od lan) nebo vodáctví (např. poškození dna vodních toků, půdy a hornin břehů).

Cestovní ruch produkuje a vytváří emise, které označují uvolněné látky nebo energie ze zdrojů znečištění do složek životního prostředí. Znečišťující látky či energie představují skleníkové plyny, hluk, světlo, odpady, exkrementy, atd. V cestovním ruchu tyto látky produkují především dopravní prostředky a provozy zábavních center, podniků a zařízení (přímé zdroje emisí) a stavební nebo dopravní firmy (nepřímé zdroje emisí).

Velmi negativním dopadem cestovního ruchu na environmentální prostředí je poškození přírodních hodnot a biodiverzity. Turisté vyrývají či kreslí nápisy do skal a jiných přírodních útvarů, sbírají vzácné živočichy, rostliny a houby nebo nerosty a fosílie. Na druhou stranu místní obyvatelé při provozování služeb tyto vzácné živočichy, rostliny, houby, nerosty nebo fosílie nabízejí jako suvenýr. Čímž jak turisté, tak i místní obyvatelé výrazně přispívají k poklesu biodiverzity (Pásková 2009).

Negativní dopady cestovního ruchu na životní prostředí vidí Trnková (1993) především tam, kde není cestovní ruch kvalitně řízen, plánován a rozvíjen a kde je vyšší zátěž

než území snese. Důležitý je také typ cestovního ruchu na daném území. Nejsilnější dopady na životní prostředí a krajinu má masový cestovní ruch.

2.2.2.2. Sociokulturní dopady cestovního ruchu

Každá kultura se přirozeně vyvíjí, mění a přizpůsobuje se změnám ve světě. Cestovní ruch tento proces zrychluje, protože vztahy mezi dvěma a více společnostmi s odlišnou kulturou se díky němu prohlubují. Slabší kultura částečně napodobuje silnější kulturu a tento jev se nazývá přebírání jiné kultury (Trnková 1993). Tento proces Pásková (2009) nazývá demonstrační efekt a jde o určitou formu procesu akulturace.

Proces přebírání cizí kultury má za následek úplnou nebo částečnou ztrátu kulturní autenticity. Tradiční způsob života je vlivem cestovního ruchu nahrazen konzumním stylem života, který slibuje ekonomické výhody, odtržené od tradic místní komunity (Pásková, Zelenka 2007).

Tradiční umění a řemesla se vlivem cestovního ruchu stávají ekonomickou komoditou. Procházejí třemi stádii změn. V prvním stádiu se tradiční produkty mění do podoby suvenýrů, které se nabízí turistům na místním trhu. Ve druhém stádiu se tyto produkty vyrábějí sériově, často se i dováží. Ve třetím stádiu se místní komunita snaží znovu obnovit tradiční uměleckou výrobu produktů.

Velkou atraktivitou cestovního ruchu jsou tradiční události a slavnosti, které často překračují regionální rámec. Avšak vlivem cestovního ruchu se vytrácí náboženský nebo historický charakter a tradice, čímž místní kultura ztrácí nenahraditelné hodnoty (Trnková 1993). Vlivem cestovního ruchu může docházet při tradičních událostech a slavnostech k procesům inscenizace a folklorizace. Inscenizace znamená komerčně motivované předvádění obyčejů a tradic, aby si návštěvníci představili kulturu daného etnika nebo oblasti. Snaha maximalizace příjmů vede k narušení autentických prvků místní kultury. Folklorizace je specifickou formou inscenizace, při níž dochází k přehnanému zdůrazňování a umělému ožívování jednotlivých prvků lidové kultury ve snaze rozšířit komerční nabídku dané destinace (Pásková 2009).

Dopady cestovního ruchu na sociální oblast jsou charakterizovány jako dopady, které jsou způsobené interakcí mezi místní komunitou a návštěvníky. Vliv této interakce sahá na obě strany – jak na místní komunitu, tak i na návštěvníky (Trnková 1993).

Především sociálním dopadem cestovního ruchu je dualizace společnosti. Představuje proces rozčlenění společnosti na dvě socioekonomické třídy – chudé a bohaté. Duální

společnosti vznikají a existují v intenzivně navštěvovaných turistických destinacích, kde podnikatelé v cestovním ruchu profitují z výrazné návštěvnosti dané destinace. Naopak ostatní obyvatelé destinace trpí zvýšenými životními náklady díky turistické inflaci.

S procesem dualizace společnosti souvisí proces marginalizace obyvatel. Ten označuje proces vytlačování místních obyvatel z atraktivních částí sídel na úkor podnikatelských zájmů v cestovním ruchu. Zároveň dochází k vytlačování místních obyvatel ze sociálně i ekonomicky významnějších pozic a uspokojování jejich potřeb je odsunuto na poslední místo při řešení územní politiky dané destinace.

Přesunutím místních obyvatel podnikatelsky neangažovaných v cestovním ruchu do periferních zón destinace a na okraj společnosti (jak sociálně, tak i ekonomicky) se mění jejich náhled na cestovní ruch, většinou negativně. Turistická iritace představuje proces vývoje vztahu místních obyvatel k návštěvníkům destinace. Ukazatelem tohoto procesu je Doxeyho iritační index, čtyřstupňová škála, která se skládá z těchto postojů: euforie, apatie, znechucení a antagonismus (Pásková 2009).

Rozvoj cestovního ruchu doprovází i negativní dopady na sociální prostředí místní komunity. Patří k nim nárůst kriminality a prostituce, zvýšení počtu objektů hazardních forem zábavy, ... V anglickém jazyce se vžil termín 4S – sun, sea, sand, sex, který charakterizuje negativní dopady cestovního ruchu na úroveň morálky. Proto je potřeba s takovými dopady dopředu počítat a snažit se je co nejvíce omezit (Trnková 1993).

2.2.2.3. Ekonomické dopady cestovního ruchu

Ekonomické dopady cestovního ruchu bývají obecně chápány jako veskrze pozitivní, ale není tomu vždy tak. Mezi pozitivní dopady řadíme růst příjmů a zaměstnanosti, zkvalitnění infrastruktury a nárůst investic. Obrácená strana těchto dopadů bývá skutečnost, že práce v cestovním ruchu je často sezónní a špatně placená, příjmy jsou nerovnoměrně rozloženy a vznikají tím sociální nerovnosti v dané destinaci, investice často nectí potřeby místních obyvatel a infrastruktura nemusí být dostupná pro místní obyvatele, tudíž svým provozem snižuje kvalitu života v dané destinaci (Pásková 2009).

Ekonomické dopady cestovního ruchu se dělí na přímé a nepřímé. Přímé dopady vyplývají z konkrétního objemu peněz, který návštěvník utratí (spotřebuje) v dané destinaci. Naopak nepřímé dopady nastávají v situaci, kdy nedochází k bezprostřednímu zhodnocení finančních prostředků, ale tyto prostředky jsou uloženy nebo jsou spotřebovány mimo danou destinaci. Tyto dopady jsou nazývány multiplikátory, které znázorňují situaci, kdy počáteční

spotřeba peněz návštěvníkem nevyvolá jen příjem pro společnost, ale dochází k umocňování tohoto efektu. Mezi tyto multiplikátory zahrnujeme příjmový multiplikátor, mzdový multiplikátor a multiplikátor zaměstnanosti.

Zaměstnanost je výrazným ekonomickým přínosem pro danou destinaci nebo region. Rozvojem cestovního ruchu vznikají nové pracovní příležitosti, tudíž se zvyšuje zaměstnanost. Cestovní ruch má celkem silný vliv na zaměstnanost, neboť je třetí nejproduktivnější „průmysl“ na světě. Lze také prokázat tyto teze:

- existuje těsná souvislost mezi příjmy a zaměstnaností
- cestovní ruch dává vzniknout speciálním zaměstnáním či profesím v určitém množství a struktuře
- sezónnost může negativně ovlivňovat životní jistoty obyvatel v dané destinaci

Rozvoj drobného podnikání v cestovním ruchu souvisí s tím, že řada podnikatelských subjektů v tomto odvětví je malých (rodinné podniky) – např. prodej suvenýrů, malé restaurace, penziony, soukromé taxi-sloužby, atd. (Trnková 1993).

Mezi ekonomické dopady cestovního ruchu řadí Pásková (2009) i dopady cestovního ruchu na infrastrukturu. Pod pojmem infrastruktura se neskrývá jen dopravní infrastruktura, ale i turistická infrastruktura (ubytovací zařízení, stravovací zařízení).

2.2.3. Ochrana území

Zvláště chráněná území vymezuje a definuje Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (1992). Charakterizuje je jako území s přírodovědeckým nebo estetickým významem či jedinečností a zároveň stanovuje podmínky jejich ochrany. Zvláště chráněná území se dělí na maloplošná (evropsky významné lokality, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky) a velkoplošná (národní parky, chráněné krajinné oblasti a ptačí oblasti).

Národní parky (NP) vymezují území jedinečné v národním nebo mezinárodním měřítku. Zahrnují přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy. Každý národní park je vyhlášen zákonem a rozdělen do 3 zón, přičemž 1. zóna má nejpřísnější režim.

Chráněné krajinné oblasti (CHKO) představují harmonicky utvářené krajiny s charakteristickými reliéfy a s významným podílem přirozených ekosystémů. Jejich hospodářské využití se řídí podle zón tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav. Dělí se na 4 zóny (někdy jen 3), kdy 1. zóna podléhá nejpřísnějšímu režimu. Každá CHKO je

vyhlášená formou nařízení vlády republiky.

Rozdíly mezi ochranou území v NP a ochranou území v CHKO nejsou příliš velké. V národních parcích je oproti CHKO zakázáno: horolezectví, paraglyding, vyhlídkové lety, sběr rostlin a odchyt živočichů, stavba železnice, silnice a produktovodů a měnit vodní režimy toků. Intenzivní chovy, intenzivní zemědělství, intenzivní hospodářství a těžba nerostů nebo hornin je zakázána jak v NP, tak v 1. zóně CHKO. V 1. zóně NP je zakázáno chodit mimo vyznačené cesty.

Národní přírodní rezervace (NPR) jsou menší územní celky s mimořádnými přírodními hodnotami jedinečné v národním či mezinárodním měřítku. Mají přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou, na který se vážou významné ekosystémy. **Přírodní rezervace (PR)** vymezují menší územní celky s typickými a významnými ekosystémy pro danou geografickou oblast. NPR a PR vyhláší orgány ochrany přírody.

Národní přírodní památky (NPP) představují přírodní (geomorfologické či geologické) útvary, naleziště nerostů nebo fragmenty ekosystémů vzácné fauny a flóry, které jsou významné v mezinárodním nebo národním měřítku. **Přírodní památky (PP)** oproti NPP mají pouze regionální význam. NPP a PP vyhláší orgány ochrany přírody.

Tab. č. 1: Zvláště chráněné území v ČR v roce 2011

	Počet	Plocha (km ²)	Podíl na rozloze ČR (v %)
Národní parky	4	1194,89	1,51
Chráněné krajinné oblasti	25	10867,37	13,77
Národní přírodní rezervace	113	277,82	0,35
Přírodní rezervace	799	383,79	0,48
Národní přírodní památky	109	40,09	0,05
Přírodní památky	1232	228,99	0,29

Zdroj: AOPK

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, které na svém území vyhláší členské státy Evropské unie. Cílem této soustavy je ochrana živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou nejcennější, vzácné, ohrožené nebo endemické z evropského pohledu. Tuto soustavu upravují dvoje směrnice Evropské unie – 2009/147/ES O ochraně volně žijících ptáků a 92/43/EHS O ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tyto dvě směrnice dělí soustavu Natura 2000 na dvě části – soustavu **Ptačí oblasti** a soustavu **Evropské významné lokality**.

Biosferické rezervace (BR) UNESCO představují významné pevninské, mořské a smíšené ekosystémy po celém světě. Tvoří síť chráněných území programu Man and Biosphere (MAB), který byl vytvořen a schválen na generální konferenci UNESCO v roce 1970. Tento program představuje symbol koncepce integrované ochrany životního prostředí. O zařazení lokality do sítě biosferických rezervací, pro které je potřeba doporučení odborníků a národních komitétů MAB, rozhoduje generální ředitel UNESCO. V České republice existuje 6 biosferických rezervací UNESCO - Šumava, Krkonoše, Křivoklátsko, Třeboňsko, Dolní Morava a Bílé Karpaty (Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2002).

Mezi ochranná území lze zařadit **lesnické parky (LP)**, které nejsou legislativně ošetřené. Tato území vznikají na základě dobrovolného prohlášení vlastníků a správců lesních pozemků, kteří chtějí hospodařit podle určitých zásad (Ekolist 2010). Mezi tyto zásady patří:

- zachování a zvyšování přírodních hodnot
- zvyšování hodnot lesních ekosystémů bez rizika destrukce lesních porostů
- vysoký standard přírodě blízkého lesního hospodaření
- harmonizace zájmů lesního hospodářství se zájmy ochrany přírody
- zvýšení všestranného přínosu lesů pro rozvoj daného regionu
- podpora vědeckého výzkumu a monitoringu
- kvalitní informování veřejnosti o způsobu obhospodařování lesů

Iniciátorem vyhlášení LP je Česká lesnická společnost, která si klade za cíl postupnou úpravu druhové skladby tohoto území a zvyšování stability a kvality lesních porostů v něm. To vše má vést k zlepšení stavu lesních ekosystémů v rámci trvale udržitelného lesního hospodářství. LP je rozdělen do 3 zón, podobně jako CHKO. V České republice existují 3 lesnické parky - Lesnický park Křivoklátsko, Lesnický park Masarykův les Křtiny a Lesnický park Bezděz (Lesy ČR 2012).

Geoparky UNESCO představují nejcennější geologické dědictví ve světě. Mohou jimi být krasová území, skalní města, archeologická a paleontologická naleziště, vulkanické jevy, důlní území, atd. Tato území se zaměřují především na formy cestovního ruchu šetrné k přírodnímu prostředí, ochranu krajiny a prezentaci vlastních hodnot (Ministerstvo životního prostředí 2011). První geoparky vznikly v roce 2000 v Evropě. Od roku 2004, kdy proběhla Pekingská konference, zahrnují i geoparky z ostatních kontinentů. V České republice nalezneme jediný geopark UNESCO – Český ráj (Geopark Český ráj 2006).

V současnosti vzniká síť **národních geoparků ČR**, které se automaticky zařazují

do sítě evropských geoparků. Ty se snaží poskytovat informace o vývoji Země a vlivu nerostného bohatství na kulturní a ekonomický vývoj daného regionu. Zahrnují oblasti s významným geologickým dědictvím. Na přelomu roků 2011 a 2012 existují v České republice dva národní geoparky – Český ráj a Egeria (Karlovarský kraj). Radou národních geoparků jsou doporučeny ke schválení tyto geoparky: Geo-Loci (Tachovsko) a Železné hory. Kandidaturu na titul geopark mají podanou oblasti Vysočina a Kraj blanických rytířů. Další zájemci o kandidaturu jsou oblasti Barrandien, Krkonoše a Podbeskydí (Česká geologická společnost 2012).

3. Metodika a zdroje dat

3.1. Metodika práce

Tato kapitola se věnuje analýzám a metodám, které v této práci jsou použity. Nejprve je ale potřeba si vymezit území. Jelikož se CHKO Křivoklátsko nalézá na území, které je ze severu, východu a jihu obklopeno většími městy (Beroun, Králův Dvůr, Zdice, Žebrák, Zbiroh, Rakovník, Nové Strašecí, Lány). Proto jsem tyto města, i když část jejich katastru leží v CHKO Křivoklátsko, vyškrtl (mapa č. 3). Stejně cestovní ruch, který existuje v těchto městech, nesouvisí s cestovním ruchem v CHKO Křivoklátsko, ale s městským cestovním ruchem.

Pro vymezení dopadů cestovního ruchu na geografické prostředí je potřeba nejprve tyto dopady roztřídit. K této klasifikaci dopadů posloužilo třídění podle Páskové (2009) na 3 dimenze geografického prostředí – environmentální, sociokulturní a ekonomické prostředí. Existuje více klasifikací dopadů cestovního ruchu – např. na 6 dimenzí geografického prostředí: psychologické, ekologické, ekonomické, sociální, kulturní a politické prostředí, taktéž podle Páskové (2009). Já jsem si vybral první třídění, protože mi připadalo nejsrozumitelnější a pro použití literatury a dat nejvhodnější. Je například někdy obtížné upřesnit, co ještě spadá do kulturních dopadů a co už spadá do dopadů sociálních.

Pro analýzu návštěvnosti Křivoklátska se jeví jako nejlepší ukazatel roční počet návštěvníků za vybraná místa CHKO Křivoklátsko. Tyto údaje jsou za roky 2009 a 2010.

Analýza environmentálních dopadů cestovního ruchu na CHKO Křivoklátsko je provedena pomocí zachycených dopadů (viz obrázky v příloze) a map chráněných území (jak maloplošně, tak i velkoplošně chráněných). Snahou je zjistit, kam jsou koncentrovány tyto dopady a jaký charakter mají.

Analýzovat sociokulturní dopady cestovního ruchu je velice složité, jak uvádí Pásková (2009). V této práci jsou analyzovány jednak pomocí ukazatele podílu objektů individuální rekreace na celkovém počtu objektů za obce CHKO Křivoklátsko za rok 2010. Je snahou zjistit vývoj tohoto ukazatele a kam je druhé bydlení v této oblasti koncentrováno. Křivoklát, jakožto historické, kulturní a turistické centrum tohoto regionu, je podroben analýze, kdy je snahou zjistit sociokulturní dopady cestovního ruchu na toto město.

Při zjišťování ekonomických dopadů cestovního ruchu jsem se zaměřil na 2 ukazatele, a to podíl nezaměstnaných na celkovém ekonomicky aktivním obyvatelstvu a podíl

ekonomických subjektů realizujících se v cestovním ruchu. Podíl nezaměstnaných je použit za obce CHKO Křivoklátsko za rok 2011, k 30.6. a 31.12. daného roku, aby zde byly zahrnuty i sezónní práce. Data z roku 2011 jsou poslední možná data za jednotlivé měsíce daného roku. Pro analýzu problematiky sezónnosti nezaměstnanosti jsem použil ukazatel procentuální změny podílu nezaměstnaných mezi 30.6.2011 a 31.12.2011.

Řada autorů při konstrukci ukazatele podílu ekonomických subjektů realizujících se v cestovním ruchu vychází z toho, že mezi tyto subjekty zařazuje pouze ty, které spadají do stravovacích a ubytovacích služeb. V této práci se mezi tyto subjekty řadí i jiné ekonomické subjekty spadající do cestovního ruchu: např. subjekty zabývající se zábavou a rekreací, maloobchodem, mototurismem (veteráni, ...), hipoturismem, atd. U subjektů zabývajících se maloobchodem, jsem použil koeficient 0,333, kterým jsem počet těchto subjektů vynásobil. Tento výpočet byl proveden kvůli tomu, že data o maloobchodu nebyla dále strukturovaná a nebylo možné zjistit, v jakém oboru tento subjekt působí. Teoreticky jsem tedy usoudil, že by třetina subjektů s předmětem podnikání maloobchod mohla působit v cestovním ruchu. Proto ani není možné porovnávat výsledky mezi touto prací a ostatní literaturou, protože v této práci je zahrnuto více možných subjektů působících v cestovním ruchu.

3.2. Zdroje dat

První oblastí, kde jsem potřeboval získat data, je oblast ochrany krajiny. Nejvíce jsem čerpal z Agentury ochrany přírody a krajiny, kde jsou k dispozici data o chráněných územích. Informace o struktuře objektů (budov) a jejich využití, jsem získal z Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního, kde lze najít i informace o počtu objektů individuální rekreace za jednotlivé obce.

Úřady práce jednotlivých okresů poskytují data o nezaměstnanosti za jednotlivé měsíce v roce. Odtud jsem čerpal i data pro podchycení sezónnosti zaměstnání. Administrativní registr ekonomických subjektů (ARES) obsahuje jednotlivé ekonomické subjekty za obce. Je potřeba si tyto subjekty vyselektovat podle typu převládajícího zaměření podnikání. Poté získáme počty ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu.

Data o návštěvnosti památek jsem získal buď přímo od provozovatelů těchto památek (Hamouzův statek a Památník J. Barrandea) nebo z časopisu COT business (Křivoklát).

4. CHKO Křivoklátsko

Území, které se rozkládá po obou stranách řeky Berounky, se nachází přibližně 30 km západně od Prahy. Leží ve Středočeském a Plzeňském kraji (okresy Beroun, Kladno, Rakovník, Rokycany a Plzeň-sever). Rozloha činí 628 km². Nejnižší bod Křivoklátska se nachází na hladině Berounky v Hýskově (217 m n.m.). Naopak nejvyšším bodem je vrch Těchovín (616 m n.n.) ve Zbirožské vrchovině.

Skoro celé území se nalézá v Křivoklátské vrchovině. Jen severní část území náleží Plaské pahorkatině. Křivoklátskou vrchovinu rozděluje Berounka na 2 části – levobřežní Lánskou pahorkatinu a pravobřežní Zbirožskou vrchovinu (Hůla 2008).

Charakteristickým rysem pro Křivoklátsko jsou velká členitost reliéfu, pestrá geologická stavba, různorodost typů půd a kaňonovité údolí Berounky (Správa CHKO Křivoklátsko 2011). Tyto charakteristické znaky vynikají především v nejcennějším území oblasti – jižní části Zbirožské vrchoviny, která je rozříznutá erozními údolími přítoků Berounky. Typickými krajinnými prvky této oblasti jsou také bulžnickové suky, vypreparované erozní činností z okolních měkkých hornin (Hůla 2008).

Geologický vývoj oblasti trvá asi miliardu let. Nejstarší geologickou vrstvou, která tvoří ze tří čtvrtin geologický podklad, je svrchní proterozoikum, které tvoří starohorní usazeniny (břidlice, droby a prachovce). Ty sedimentovaly v rozsáhlé mořské pánvi. Tento proces doprovázely výlevy bazaltů (spilitů), často formou polštářových láv. Během kambria se vytvořily v jihozápadní části Křivoklátska (Skryje a Týřovice) mělké mořské pánve, ve kterých se v sedimentech ukládaly schránky trilobitů. Dnes je tato oblast významným nalezištěm zkamenělin živočichů. V ordoviku vznikla v jihovýchodní části další mořská pánev, ve které sedimentovaly písky a jíly, doprovázené sopečnou činností. Tím vznikly izolované ostrovy s významnými ložisky sedimentárních železných rud (např. Krušná hora u Nového Jáchymova). V druhohorách (svrchní křída) vzniklo na Křivoklátsku na krátko opět moře a zanechalo po sobě stopy v oblasti Lán a Rudy (druhohorní usazeniny). Ve třetihorách se na Křivoklátsku vytvořila jezera a zbytky jejich usazenin (štěrky, písky, jíly) dnes pokrývají jen malé plochy. Kvartérní pokryv představují především sutě na příkrých svazích, deluviální hlíny, spraše a terasové stupně Berounky, které tvoří naplavené štěrky a písky (Hůla 2008).

Dvě třetiny území (62 %) Křivoklátska pokrývají listnaté a smíšené lesy. Nejcennější původní přirozené porosty nalezneme na strmých stráních údolí Berounky a jejích přítoků,

kteře prostupují skalní výchozy s typickou teplomilnou faunou a flórou (Správa CHKO 2011). Tyto skalní výchozy jsou charakteristické svým bezlesím a teplomilnými travními porosty. Občas zde nalezneme reliktní porosty dubů a jeřábů. Tyto specifické vrcholy kopců se nazývají pleše. Typickými porosty jsou také sušové lesy se vzácnými tisy, habrové javořiny, teplomilné doubravy, lipové bučiny a dubové bučiny. Z období baroka se dochovaly v některých nivách potoků tzv. lesní loučky, které rozčleňovaly lesní komplexy (Hůla 2008).

Zachovalost původních biotopů podpořila zachovalost populací mnoha vzácných, ohrožených a vymírajících druhů živočichů. Patří mezi ně především zástupci hmyzu, měkkýšů, pavoukoců a obratlovců. Naopak velkým problémem jsou přemnožené stavy vysoké zvěře (jelen, muflon, divoké prase). Ty jsou často záměrně podhodnocené nebo vůbec nesčítané. Roku 1993 proběhla reorganizace struktury honiteb, kdy byly velké honitby rozčleněny na menší o rozloze 500 ha a pronajaty. Od této změny se očekávalo snížení počtu stavu vysoké zvěře, ale nestalo se tak. Převážně je lovena trofejová zvěř, proto klesá počet silných jedinců, kteří by ovládali říjiště. To má za následek pokles kondice a kvality zvěře. Dalším problémem jsou geograficky nepůvodní druhy živočichů, které ovlivňují přirozenou obnovu lesa a poškozují předmět ochrany ve většině typů biotopů v území (Hůla 2008).

Křivoklátsko bylo vyhlášeno 24. 11. 1978 chráněnou krajinnou oblastí (CHKO) výnosem Ministerstva kultury ČSR č. j. 21 972/78. O rok dříve, 1. 3. 1977, byla tato oblast zahrnuta mezi bisférické rezervace (BR) UNESCO pro svou vysokou přírodovědnou hodnotu přesahující hranice státu (Hůla 2008). Křivoklátsko spadá také do evropské soustavy Natura 2000, která chrání jedinečná místa s nejcennější přírodou Evropské unie (MŽP 2009). 13.5.2010 byl na nejcennější části území CHKO zřízen Lesnický park Křivoklátsko. Cílem tohoto parku je zachování vysokých přírodních hodnot cenného lesního komplexu a tradice křivoklátského lesnictví jakožto kulturního dědictví našeho národa (Lesy ČR 2012). V současnosti se připravuje kandidatura oblasti Barrandienu, kam z části také patří některé lokality Křivoklátska (především skryjsko-týřovické kambrium), na titul národní geopark (ČGS 2012).

Během léta 2008 se začala v médiích řešit otázka možnosti vyhlášení části CHKO Křivoklátsko za NP Křivoklátsko. Ostré rysy této diskuzi dalo až Ministerstvo životního prostředí ČR v září téhož roku, které schválilo záměr zřídit na Křivoklátsku národní park. V průběhu roku 2009 probíhala diskuze mezi zástupci ministerstva, Správy CHKO a starosty obcí ležících v CHKO. Ta vedla k potvrzení plánu zřídit na Křivoklátsku národní park a vytyčení hranic budoucího NP Křivoklátsko (obr. NÁRODNÍ PARK). V současnosti probíhá tvorba zákona o zřízení NP Křivoklátsko.

Přírodních atraktivit Křivoklátska pro cestovní ruch je řada. V nejceněnějších částech území (1. zóna CHKO) existují národní přírodní rezervace (NPR Kohoutov, NPR Týřov, NPR Velká Pleš, NPR Vůznice), kam mají návštěvníci povolen přístup pouze po značených turistických cestách nebo lesních asfaltových silnicích, kam ale mají automobily vjezd zakázán. Dokonce do NPR Kohoutov nevede žádná takováto cesta. Přírodních rezervací v CHKO Křivoklátsko je 15 (Jezírka, Údolí Klíčavy, Brdatka, Stříbrný luh, U Eremita, Na Babě, Čertova skála, atd.), přírodních památek je 5 (Vranní skála, Skryjsko-týřovické kambrium, atd.). Tyto nejzajímavější lokality z přírodního hlediska se nacházejí především v oblasti údolí řeky Berounky a jejích přítoků. Dalším zajímavým místem je Lánská obora, do níž však mají turisté vstup zakázán. Zde se nachází i největší vodní plocha Křivoklátska vodní nádrž Klíčava. Ne tak hojně navštěvované, ale přesto zajímavé jsou památné stromy (v CHKO Křivoklátsko jich je 52).

Kulturních atraktivit cestovního ruchu na Křivoklátsku existuje spousta. Nejznámějšími jsou hrady a zámky, mnohdy spojenými s českými panovníky (Křivoklát, Týřov, Točnick, Žebrák, Zbiroh, Lány, Krakovec, Nižbor, atd.). Nacházejí se tady ale i památky spojené s pravěkem a starověkem – keltské oppidum Stradonice, zlatý poklad z Podmokel, hradiště Žlubinec, atd. Muzeí a památníků známých osobností, spojených s Křivoklátskem, zde existuje poměrně dost (Památník Oty Pavla, Památník Joachyma Barranda, Památník J. L. Zvonaře, Památník Josefa Jungmanna, Muzeum T. G. Masaryka, Keltské muzeum Stradonice, Hamouzův statek, atd.). Významné jsou také místa spojená s osobností a tvorbou spisovatele Oty Pavla – Branovský přívoz, již zmíněný Památník Oty Pavla (bývalý dům převozníka Proška), Propadený zámek, hostinec U Rozvědčíka, louka fialového poustevníka pod hradem Týřov, Kouřimecká rybárna, atd. Některé malebné vesnice Křivoklátska jsou památkově chráněny (vesnická památková rezervace Ostrovec-Lhotka a vesnické památkové zóny Skryje, Rousínov, Jablečno a Podmokly). Všeobecně turisticky atraktivní a vyhledávané jsou rozhledny. Na Křivoklátsku se nachází pouze 2 – Velká Buková a Vysoký vrch.

Důležité pro rozvoj cestovního ruchu na Křivoklátsku jsou cyklotrasy (přibližně 20), hipotrazy (Chyňava – Točnick a Lány - Slabce) a naučné stezky (9 stezek realizovaných Správou CHKO a 1 stezka realizovaná Lesy ČR). V CHKO Křivoklátsko jsou tyto naučné stezky:

- ♣ NS Brdatka
- ♣ NS Křivoklát (školní)
- ♣ NS Křivoklát (vyhlídková)

- ✧ NS U Eremita
- ✧ NS Berounka
- ✧ NS Paraplíčko
- ✧ NS Lánská obora
- ✧ NS Skanzen výroby dřevěného uhlí
- ✧ NS Údolí ticha

- ✧ NS Skryjský luh (realizováno Lesnickým parkem Křivoklátsko)

5. Případová studie

5.1. Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko

Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko je spjat především se zachovalým přírodním prostředím a cennými kulturními památkami, především hrady a zámky, muzei a památníky.

Nejrozšířenější formou cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko je rekreační cestovní ruch, jehož určitým typem je chalupaření a chataření (druhé bydlení). Tato forma cestovního ruchu je koncentrována především kolem toku řeky Berounky. V současnosti je stavební úzavěra na celém území CHKO pro stavby chat, včetně intravilánu obcí. Toto omezení platí, protože zástavba chat jde nad únosnou míru území. Povolena je pouze výstavba objektů sloužících pro trvalé bydlení a objektů, které jsou na hranici trvalého a rekreačního bydlení, s kterými se v budoucnu počítá pro trvalé bydlení.

Pěší turistika patří mezi jedny z nejvyužívanějších forem cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko. Toto území má k této formě cestovního ruchu ty nejvyšší předpoklady. Problémem zůstává umístění nejfrekventovanějších turistických cest, které často prochází maloplošně chráněnými územími. Proto je zájmem Správy CHKO regulovat pěší turistiku tak, aby nejcennější části CHKO Křivoklátska nebyly vystavovány náporu turistů.

Poznávací turistika zastřešuje několik typů cestovního ruchu nejvíce spjatých s Křivoklátskem. Motivací návštěv tohoto cenného území je poznávání přírody, dala by se sem zahrnout i pěší turistika, nebo poznávání památek a architektury oblasti. Většina návštěvníků CHKO Křivoklátsko spadá do této formy cestovního ruchu.

Vodní turistika neboli vodácký cestovní ruch se koncentruje kolem toku řeky Berounky. Tato forma cestovního ruchu je však velmi proměnlivá. Často závisí na druhu počasí. Ubytování pro účastníky vodní turistiky zajišťují kempy a veřejné tábořiště. Přesto je problémem časté divoké táboření na místech zakázaných pro tuto činnost.

Cykloturistika v posledních letech zažívá ohromný boom. Dříve se tato forma cestovního ruchu rozvíjela zcela živelně, bez omezení. Dnes se koncentruje na nově vzniklé cyklotrasy. Cykloturistika je velice příznivá a šetrná k životnímu prostředí, proto je snahou Správy CHKO ji rozvíjet a přinášet ekonomický profit této oblasti.

Dalšími formami cestovního ruchu jsou houbaření, rybaření a lov. Tyto činnosti jsou v CHKO silně zastoupeny, protože Křivoklátsko má pro ně ideální podmínky. Houbaření je jako jedna z mála forem cestovního ruchu na Křivoklátsku celkem rovnoměrně rozloženo. Je

zakázáno jen v maloplošně chráněných území (označeno dvěma červenými vodorovnými čarami) a v Lánské oboře, kam je vstup zakázán. Je ovšem otázkou, zda houbaři znají značení maloplošně chráněných území. Rybaření je koncentrováno kolem řeky Berounky. Kromě této řeky je povoleno rybařit na Javornici a Rakovnickým potoce. Rybáři se často rekrutují z řad rekreatantů (chalupáři a chataři) nebo přespávají v kempech. Lovecká turistika neboli myslivost má na Křivoklátsku dlouhou tradici, sahající až do období českých králů. Potřebné je však mít lovecký lístek a možnost lovu v dané myslivecké organizaci (Kressl 2004).

Vývoj návštěvnosti Křivoklátska v posledních letech spíše mírně klesá (tab č. 2). Kressl (2004) popisuje vývoj návštěvnosti Křivoklátska na přelomu 20. a 21. století. Od té doby návštěvnost oblasti mírně poklesla. Tudíž se do této problematiky nepromítla diskuze o budoucím vyhlášení části CHKO Křivoklátsko národním parkem. COT business (2011) mluví o několika faktorech, které tento trend vysvětlují. Primárně na návštěvnost má vliv počasí, především v létě. V posledních letech ovlivněných ekonomickou krizí lidé zaznamenávají zhoršenou ekonomickou situaci, tudíž i méně cestují. Ubylo také zahraničních turistů. Na přelomu 20. a 21. století například na Křivoklát zavítalo ročně kolem 100 000 návštěvníků, v roce 2010 již jen 79 000. Tudíž návštěvnost Křivoklátska poklesla o pětinu. Podobný trend se odehrává i na dalších místech ve Středočeském kraji.

Tab. č. 2: Návštěvnost vybraných míst v CHKO Křivoklátsko

	2009	2010
Křivoklát	87947	79247
Hamouzův statek	7147	4020
Památník J.Barrandea	3491	3760

Zdroj: interní data muzeí, COT business

5.2. Environmentální dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko

Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko je jedinečné území z přírodního hlediska. Obsahuje největší vnitrozemský souvislý komplex lesů v České republice. Navíc značná část těchto lesů jsou lesy původní, vyskytující se převážně v jádrové zóně chráněné oblasti. Pásková, Zelenka (2007) tvrdí, že přirozené a kvalitní životní prostředí je hlavní atraktivitou pro návštěvníky dané oblasti. Navíc atraktivnost jádrového území CHKO pro návštěvníky Křivoklátska doplňují celkem zachovalé vesnice s lidovou architekturou (chalupy a roubené stavby), typickou pro tuto oblast.

Lokalizace chráněných území v CHKO Křivoklátsko ukazuje, že se tyto území nachází převážně v jádrovém území, kam patří oblast Lánské obory a potoka Vůznice, oblast kolem

údolí řeky Berounky a část Zbirožské vrchoviny ležící mezi Skryjemi a Roztoky. Toto území představuje největší atraktivní území pro návštěvníky spolu s hrady a zámky.

Největší problém tohoto jádrového území je a bude zachování si své jedinečnosti a původnosti, což ve spojení s rozvojem cestovního ruchu jde málokdy ruku v ruce. Je potřeba dbát na to, aby se nevytratilo *genius loci* Křivoklátska, které souvisí především s již zmíněnou jedinečností a původností. Aby se přirozené prostředí jádrového území Křivoklátska vlivem cestovního ruchu nezměnilo na prostředí intenzivního cestovního ruchu, čímž by došlo k turistifikaci krajiny tohoto cenného území.

Cestovní ruch způsobuje turistické znečištění krajiny, které Pásková (2009) chápe jako změny v jednotlivých složkách přírodního prostředí. Jedním z nejčastějších turistických znečištění v CHKO Křivoklátsko je eroze půdy způsobené návštěvníky. Tyto změny povrchu Země se soustřeďují převážně kolem cest v blízkosti nejznámějších přírodních památek jádrového území Křivoklátska. Patří sem prohlubování a rozšiřování cest, které se často nachází v blízkosti křivoklátských toků. Potoky cesty podmáčí a množství turistů tyto cesty rozšíří nebo prohloubí. Dalším druhem eroze je transformace břehů způsobené účastníky vodáckého cestovního ruchu. Břehy se prohlubují, vytvářejí se nové cesty. Tyto změny se soustřeďují kolem řeky Berounky a to v blízkosti kempů nebo v blízkosti památek zajímavých pro vodáky. Druhem eroze je také vytváření nových paraelních cest, které snižují vzdálenost mezi 2 místy nebo obcházejí původní rozbahněnou cestu. Tyto paraelní cesty vznikají opět v blízkosti nejznámějších přírodních památek – např. NPR Týřov, ale také kulturních památek – hrady a zámky.

Mezi turistické znečištění patří také produkce emisí. Sem se řadí tvorba skleníkových plynů (automobilová a autobusová doprava), světlo, hluk, odpady a exkrementy (Pásková 2009). Největšími producenty hluku, odpadů a exkrementů v CHKO Křivoklátsko v oblasti cestovního ruchu jsou kempy, které se soustřeďují v oblasti kolem řeky Berounky. Dalšími producenty jsou např. turistické ubytovny, stravovací zařízení, hotely a penziony, atd.

Specifickým dopadem cestovního ruchu na environmentální prostředí je vytvoření nového maloplošně chráněného území (MCHÚ). V CHKO Křivoklátsko je jeden takový příklad z posledních let – PP Skryjsko-týřovické kambrium, které chrání vzácné geologické vrstvy s výskytem vzácných zkamenělin trilobitů. To bylo vyhlášeno v roce 2011 jako reakce na devastaci tohoto cenného území. Účastníci cestovního ruchu nehledali trilobity jen na oficiálně povoleném nalezišti těchto zkamenělin, ale i v jeho blízkosti, kdy docházelo k vytváření nových suťových polí v důsledku této činnosti. Proto bylo vyhlášeno nové MCHÚ, kdy je zakázáno jakkoli narušovat geologické vrstvy s těmito zkamenělinami.

Povolen je pouze sběr ze suťových polí. Přesto někteří návštěvníci tohoto území tento zákaz porušují a narušují dále geologické vrstvy s těmito zkamenělinami.

5.3. Sociokulturní dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko

Nejvýznamější formou cestovního ruchu na Křivoklátsku je rekreační cestovní ruch a hlavně jeden z jeho typů – druhé bydlení (Kressl 2004).

Tato forma cestovního ruchu (mapa č. 1) je koncentrována do oblasti údolí řeky Berounky a do okrajových částí Křivoklátska v blízkosti velkých měst. Je to ovlivněno převážně kvalitním životním prostředím a těsným spojením většiny aktérů druhého bydlení s danou lokalitou (bydleli zde jejich rodiče, prarodiče, atd.).

Druhé bydlení vytváří dualizaci společnosti, ale ne tu tradiční (bohatí a chudí), ale na starousedlíky a chataře (chalupáře). Často se stává, že tito účastníci druhého bydlení se na důchod, ale třeba i během léta, přestěhovávají do objektu druhého bydlení, ale přesto pořád zůstávají pro starousedlíky chataři či chalupáři. Tento střet dvou, v mnohých případech uzavřených, skupin vyvolává negativní emoce – iritaci. Je často podpořen i faktem, že většina účastníků druhého bydlení na Křivoklátsku žijí a pracují v Praze nebo ve velkých městech, tudíž mají vyšší příjem než starousedlíci. Takže se tato forma dualizace společnosti blíží té původní formě dualizace společnosti (bohatí vs. Chudí).

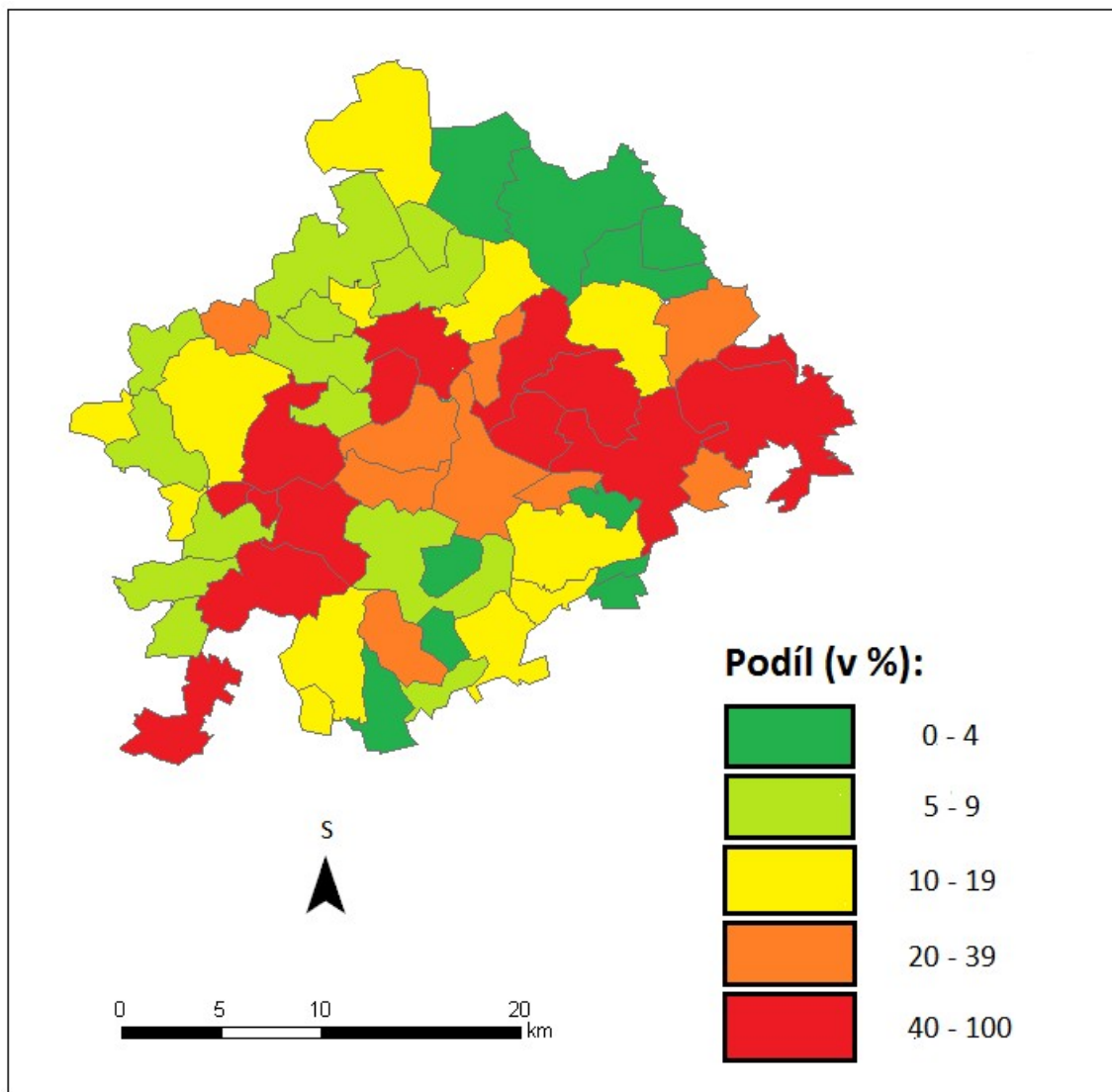
Křivoklát je turistickým a kulturním centrem Křivoklátska, podle Kresla (2004) se sem soustřeďuje nejvíce návštěvníků oblasti. Proto se sem koncentruje nejvíce sociokulturních dopadů cestovního ruchu v této oblasti.

Tradiční kulturní události a slavnosti (např. Křivořezání, Hradozámecká noc, atd.) se soustřeďují do areálu hradu Křivoklát, což má za následek zachování kulturní autenticity tohoto místa. Tento velmi pozitivní dopad cestovního ruchu, navíc podpořen tradičními historickými trhy a vystupeními různých historických uměleckých skupin, podporuje genius loci Křivoklátska. Zachovávají se tím tradiční řemesla a umění Křivoklátska pro další generace. Sice v současnosti při těchto akcích probíhá v malé míře inscenizace, ale ta je nezbytná pro jejich zachování. Otázkou zůstává pouze fakt, aby se tyto činnosti v budoucnu neodklonily od historického charakteru a tradic. Tím by už nebyly pozitivním dopadem, ale negativním.

V podhradí Křivoklátska (historické centrum) se soustřeďuje řada malých rodinných obchodů, restaurací, penzionů, atd. V přízemí domů se soustřeďuje obchodní funkce a 1. patro slouží pro obytnou funkci. Na druhou stranu, v další části Křivoklátska – Amalíně se

koncentruje pouze funkce rezidenční. To má za následek dualizaci společnosti, kdy v historickém centru se nachází vrstva podnikatelů a drobných živnostníků, realizujících se v oblasti cestovního ruchu, a v Amalíně žijí pracující, kteří jsou zaměstnáni v těchto malých obchodech a restauracích nebo pracují mimo město Křivoklát.

Mapa č. 1: Podíl objektů individuální rekreace na celkovém počtu objektů za obce CHKO Křivoklátsko (2010)

Zdroj: ČUZK

5.4. Ekonomické dopady cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko

Cestovní ruch ovlivňuje obyvatele CHKO Křivoklátsko také z ekonomického hlediska. Je potřeba si uvědomit, že cestovní ruch ovlivňuje strukturu zaměstnanosti, zároveň vylepšuje nezaměstnanost. Má vliv také na strukturu podnikání a výši příjmů. Na druhé straně

způsobuje turistickou inflaci. Problémem je sezónnost cestovního ruchu. Mezi ekonomické dopady cestovního ruchu se řadí i dopady na dopravní a turistickou infrastrukturu (Pásková 2009, Trnková 1993).

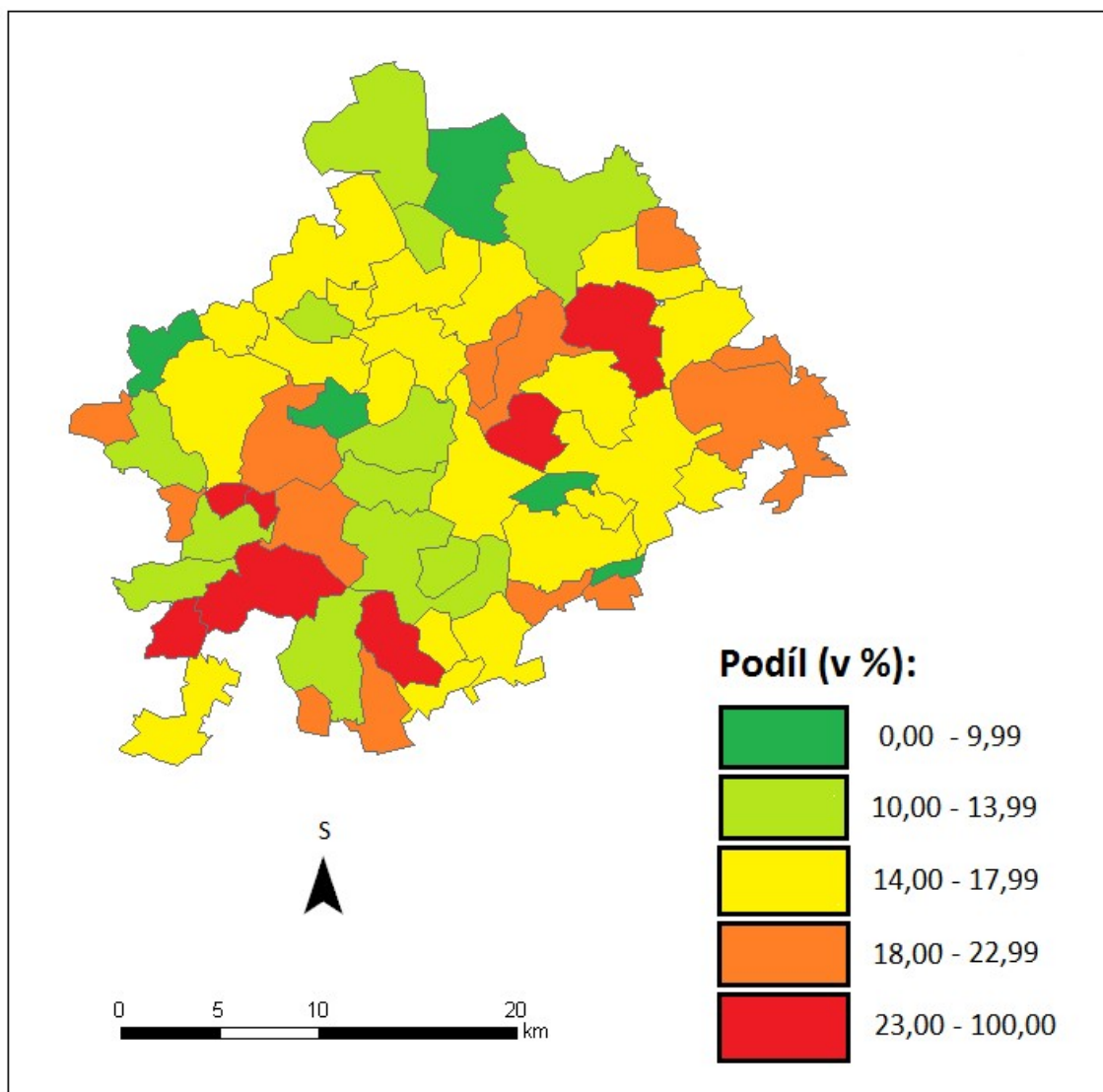
Cestovní ruch, který je na Křivoklátsku vázán především na jádrové území (viz kapitoly 5.1 a 5.2), ovlivňuje ekonomické struktury tohoto území. Největší počet ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu je v obcích Křivoklát, Hudlice a Roztoky. Hudlice jsou nejspíše silně ovlivněny blízkostí Berouna, popřípadě Prahy, ale o tom bude řeč v další části této kapitoly. V dvou oblastech jádrového území CHKO se nalézají obce s nejvyšším podílem ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu. První oblastí jsou Skryje s přilehlými obcemi (Čilá, Hradiště, Zvíkovec, Hřebečnický, Ostrovec-Lhotka a Terešov), druhou oblastí je Křivoklát a přilehlé obce (Roztoky, Zbečno, Běleč a Račice). Třetí významnou oblastí s vysokým podílem jsou obce Březová, Líšná, Drozdov, Trubín a Trubská v blízkosti dálnice D5 a velkých měst (Beroun, Hořovice, Zdice a Zbiroh). Tato oblast vykazuje vyšší hodnoty právě díky těmto městům a městskému cestovnímu ruchu, ne však díky cestovnímu ruchu na Křivoklátsku. V této oblasti leží též již zmiňované Hudlice. Dalšími podobnými oblastmi, které jsou ovlivněny městským cestovním ruchem více než cestovním ruchem na Křivoklátsku jsou území v blízkosti Rakovníka a Lán. Ty však vykazují spíše průměrné až podprůměrné hodnoty (mapa č. 2).

Oblastí s nízkým podílem ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu je několik. Leží především v západní části (Chříč, Šípy, Podmokly a Mlečice) a severní části (Nový Dům, Lašovice a Ruda) CHKO Křivoklátsko. Zvláštním úkazem je území dvou obcí (Karlova Ves a Branov), které leží v jádrovém území CHKO Křivoklátsko. Karlova Ves dokonce jako jediná obec bude ležet v chystaném NP Křivoklátsko. Přesto toto území vykazuje nízké hodnoty podílu ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu. Vysvětlením nízkého podílu tohoto území je s největší pravděpodobností perifernější, zapadlejší poloha.

Mezi ekonomickými subjekty působících v cestovním ruchu převažují subjekty zabývající se stravováním a ubytováním. V menším počtu pak působí v CHKO Křivoklátsko subjekty zabývající se zábavou a rekreací, mototurismem (automobilové kluby a veteran kluby), hipoturismem (jezdecké kluby, přes které vedou hypotrasy) a další.

Cestovní ruch ovlivňuje míru nezaměstnanosti. Obyvatelé jádrového území CHKO Křivoklátsko mají jen málo možností zaměstnání (lesnictví, zemědělství, stavebnictví, cestovní ruch nebo dojíždka do několik desítek kilometrů vzdálených měst). Přesto toto

Mapa č. 2: Ekonomické subjekty působící v cestovním ruchu (2010)

Zdroj: ARES

jádrové území (kromě Křivoklátu) má docela nízkou nezaměstnanost (mapa č. 5). Je to způsobeno především tím, že lidé, kteří práci nemají, se stěhují do měst a původní bydliště si nechávají jako objekt druhého bydlení (viz kapitola 5.3). Nejhuře je vysokou mírou nezaměstnanosti zasažena západní oblast CHKO Křivoklátsko (kromě obcí ležících u řeky Berounky, kde je koncentrován vodácký cestovní ruch), která leží vzdálenostně nejdále od větších měst (Beroun, Rakovník, Kladno). Sezónnost cestovního ruchu se v míře nezaměstnanosti příliš neprojevuje (mapa č. 4). Může to být způsobeno různými faktory (např. špatně podchycená data, atd.).

Ekonomické subjekty působící v cestovním ruchu v CHKO Křivoklátsko jsou převážně drobného charakteru (rodinné podniky) – ať už jsou to restaurace, hotely, penziony, kempy, jezdecké kluby atd. Tyto subjekty musí počítat s tím, že cestovní ruch na Křivoklátsku je

sezónní záležitost (květen až září). Nedochozí ani k turistické inflaci, protože například značná část hostů stravovacích zařízení jsou chataři a chalupáři. Toto tvrzení neplatí pouze pro Křivoklát, kde je cestovní ruch nejkonzentrovanejší v celém CHKO a dochozí tam k turistické inflaci.

5.5. Dopady cestovního ruchu na CHKO Křivoklátsko

Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko je silně spjat se zachovalým přírodním prostředím, jak už bylo uvedeno v kapitole 5.1. Dalšími velkými atraktivitami jsou historické stavby (hrady a zámky, atd.) a muzea. Tyto aktivity zahrnují poznávací cestovní ruch, vodní turistiku, cykloturistiku a turistiku. Na druhé straně, CHKO Křivoklátsko je místem, kde existuje ve velké koncentraci 2. bydlení, jakýsi typ rekreačního cestovního ruchu. Existence těchto forem cestovního ruchu má za následek dopady cestovního ruchu na prostředí CHKO Křivoklátsko. Tyto dopady jsou koncentrovány někde více, někde méně. To závisí na intenzitě cestovního ruchu, charakteru prostředí a jeho náchylnosti k dopadům cestovního ruchu.

Nejkonzentrovanejší dopady cestovního ruchu jsou ve městě Křivoklát. Je to celkem logické, protože Křivoklát je historickým, kulturním a turistickým centrem oblasti CHKO Křivoklátsko. Je zde soustředěno nejvíce turistů a proto i dopadů cestovního ruchu, především na sociokulturní a ekonomické prostředí (viz kapitoly 5.3. a 5.4.), na environmentální prostředí už v takové míře ne, i když v okolí Křivoklátska se nachází nejvíce naučných stezek v CHKO. Cestovní ruch v Křivoklátu ovlivňuje vysoký počet a podíl ekonomických subjektů působících v oblasti cestovního ruchu. Kulturní akce a historické trhy, lákajících značné množství návštěvníků, mají vliv na zachování tradičních řemesel a umění. Je potřeba si uvědomit, že bez inscenizace by tato řemesla a umění zanikla.

Do širšího zázemí Křivoklátska by se daly zařadit tyto obce: Roztoky, Račice, Zbečno, Sýkořice, Městečko a Velká Buková. Toto území má ale trochu odlišnější charakter oproti Křivoklátu. Proto i dopady cestovního ruchu v tomto území jsou odlišnější. Sice podobně jako Křivoklát toto území vykazuje vysoký podíl ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu, ale ostatní dopady souvisí s jinými formami cestovního ruchu a jsou jiné. V této oblasti je vysoká koncentrace druhého bydlení, což má za následek jakousi dualizaci společnosti na starousedlíky a účastníky druhého bydlení. Navíc v této oblasti jsou situovány chaty často mimo intravilán obcí, což jen podporuje odloučení účastníků druhého bydlení od dění v obci a již zmíněnou dualizaci společnosti. Na druhou se v tomto území nachází mnoho maloplošně chráněných území, ve kterých probíhají environmentální dopady cestovního ruchu, zmíněné

v kapitole 5.1.

Druhou oblast s vysokou koncentrací cestovního ruchu, první je Křivoklát a okolí, nalezneme v okolí Skryjí, kam by se daly zařadit tyto obce: Skryje, Čilá, Hradiště, Zvíkovec, Ostrovec-Lhotka a Hřebečnický. Zde se nachází dopady spjaté především s poznávacím cestovním ruchem a druhým bydlením. Charakteristickým znakem tohoto území je vysoká přírodní zachovalost a původnost, proto se zde koncentrují dopady environmentálního charakteru, popsané v kapitole 5.2. Tato oblast také vykazuje vysoký podíl ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu a nízkou nezaměstnanost. Problémem tohoto území je v některých turisticky exponovaných místech nedostatek parkovacích míst, kdy auta parkují podél silnice a snižují bezpečnost silničního provozu.

Mezi těmito 2 jádrovými oblastmi intenzivního cestovního ruchu existuje oblast s méně intenzivním cestovním ruchem. Patří sem obce Karlova Ves, Branov, Nezabudice a Hracholusky. Tato oblast by se dala charakterizovat jako tranzitní oblast mezi již zmíněnými jádrovými oblastmi. Avšak do budoucna by se to mohlo změnit, protože většina tohoto území v budoucnu bude patřit do Národního parku Křivoklátsko a intenzita cestovního ruchu by se mohla zvýšit. S tím by se samozřejmě mohly zvýšit dopady cestovního ruchu jak pozitivním směrem, tak i negativním směrem. V současnosti dopady cestovního ruchu v tomto území jsou nevýznamného charakteru, protože i část tohoto území leží v 1. zóně CHKO.

Již bylo zmíněno jádrové území CHKO Křivoklátsko, ale existují v tomto regionu i perifernější oblasti, především v západní části CHKO. Řadí se sem jediné obce okresu Plzeň-sever na Křivoklátsku Chříč a Slatina, dále Šípy a obce severního Rokycanska (Podmokly, Terešov a Mlečice). V tomto území je velice nízká intenzita cestovního ruchu, včetně druhého bydlení, proto i dopady cestovního ruchu v této oblasti jsou velice zanedbatelné.

Specifickými oblastmi z hlediska cestovního ruchu jsou 3 území, ležících u velkých měst (Rakovník, Beroun-Zdice-Hořovice a Kladno), které se zároveň nachází v CHKO Křivoklátsko. Tyto oblasti jsou spjaté především s městským a nákupním cestovním ruchem a ne tolik s cestovním ruchem v CHKO Křivoklátsko, i když druhé bydlení je v některých obcích těchto 3 území celkem významné. Podíl ekonomických subjektů v cestovním ruchu se blíží hodnotě podílu v jádrovém území. Tyto subjekty však převážně působí mimo oblast CHKO.

Cestovní ruch ovlivňuje v CHKO Křivoklátsko jak sféru přírodního prostředí, tak i sféru socio-ekonomického prostředí. Historicky tyto 2 sféry prostředí byly na Křivoklátsku vzájemně silně propojeny. Vzniklo tím zajímavé *genius loci* oblasti, kterou turisté velmi rádi

navštěvují. Největší hrozbou cestovního ruchu na Křivoklátsku je tudíž ztráta této jedinečnosti a autenticity. Protože narušením přírodních, ale i historických atraktivit by tato jedinečná oblast ztratila to nejcennější, co má. Tím by se snížila intenzita cestovního ruchu a lidé by ztratili jednu z mála možných obživ v této oblasti.

6. Závěr

Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko představuje fenomen, který silně ovlivňuje život lidí (sociokulturní a ekonomické prostředí), ale také působí na prostředí přírodní. Dopady cestovního ruchu a jejich charakter jsou různorodé, protože krajina spolu s atraktivitami cestovního ruchu jsou na různých místech odlišné. Jejich koncentrace a intenzita se také liší podle koncentrace návštěvníků, popřípadě účastníků druhého bydlení.

V průběhu této práce bylo kladeno za cíl zodpovězení 3 hypotéz. První hypotéza musí být přijata, protože výsledky analýz dopadů cestovního ruchu potvrdily, že tyto dopady se nejvíce koncentrují do jádrového území CHKO Křivoklátsko, kam lze zařadit 2 oblasti: Skryje a okolí a Křivoklát a okolí. Tedy se koncentrují do oblasti údolí řeky Berounky. Dopady cestovního ruchu v jádrové oblasti CHKO Křivoklátsko zasahují jak do sociálního a ekonomického prostředí, tak i do prostředí environmentálního. Trochu se intenzitě dopadů cestovního ruchu v jádrovém území blíží intenzita dopadů v území kolem velkých měst (především Beroun), ale to je dáno především odlišnými formami cestovního ruchu – především městským a nákupním cestovním ruchem. Tyto formy cestovního ruchu nesouvisí s cestovním ruchem v CHKO Křivoklátsko.

Druhou hypotézu, která tvrdí, že se objem cestovního ruchu na Křivoklátsku zvýšil s diskuzí a návrhem na prohlášení části CHKO Křivoklátsko za NP Křivoklátsko, musíme zamítnout. Intenzita a objem cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko stagnuje, drží se přibližně na stejné úrovni. Spíše je to asi dobře, protože velké množství turistů by zvýšilo zatížení území a intenzitu dopadů cestovního ruchu, především na environmentální prostředí. Ale do budoucna se to může změnit, protože vyhlášení NP Křivoklátsko může přilákat mnoho dalších turistů, kteří budou chtít vidět krásy tohoto zajímavého kraje. Přeci jenom národní park, kterých je v ČR málo, je větší lákadlo pro turisty než chráněná krajinná oblast, kterých je v ČR dostatek.

Třetí hypotézu, tvrdící, že cestovní ruch ovlivňuje strukturu firem v CHKO Křivoklátsko, musíme přijmout. Cestovní ruch do značné míry ovlivňuje charakter ekonomických subjektů a otázku, v kterém oboru daný subjekt se bude realizovat. Největší počet a podíl ekonomických subjektů působících v cestovním ruchu vykazuje jádrové území CHKO Křivoklátsko. Zde se tyto subjekty zabývají především maloobchodem, stravovacími službami (hospody a restaurace) a ubytovacími službami (penziony, hotely, kempy), v malém množství pak rekreační a zábavou, popřípadě hipoturistikou (stáje a ubytování).

Otázka dopadů cestovního ruchu na Křivoklátsku nabyde na důležitosti s vyhlášením NP Křivoklátsko. Bude potřeba řešit otázky typu: změna charakteru dopadů, změna intenzity dopadů, možnost dekoncentrace cestovního ruchu a tím i zmírnění těchto dopadů. Na tyto otázky je ještě čas, protože NP Křivoklátsko bude vyhlášen nejdříve v roce 2014. V současnosti se návrh projednává na Ministerstvu životního prostředí ČR. Proto by byla potřeba v budoucnu se znovu zabývat dopady cestovního ruchu v tomto regionu.

Seznam literatury a zdrojů dat

Seznam literatury:

- ♣ AOPK ČR (2011): CHKO Křivoklátsko.
<http://www.krivoklatsko.ochranaprirody.cz/wps/portal/cs/krivoklatsko/o-sprave-chko/>
Staženo: 20.9.2011.
- ♣ COT BUSINESS (2011): Středočeským hradům a zámkům klesla návštěvnost. COT business, 4, 2011, str. 34
- ♣ ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA (2011): Geoparky ČR.
<http://www.geology.cz/narodnigeoparky>. Staženo: 20.9.2011.
- ♣ EKOLIST.CZ (2010): Pelc: Lesnický park Křivoklátsko je akcí proti národnímu parku. <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/pelc-lesnicky-park-krivoklatsko-je-akci-proti-narodnimu-parku>. Staženo: 20.9.2011.
- ♣ GEOPARK ČESKÝ RÁJ (2011): Geopark Český ráj. <http://www.geoparkceskyraj.cz/>.
Staženo: 20.9.2011.
- ♣ HŮLA, P. (2008): Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko.
<http://www.casopis.ochranaprirody.cz/clanky/chranena-krajinna-oblast-krivoklatsko.html>. Staženo: 20.9.2011.
- ♣ KOPAČKA, L., ŠÍP, J., ŠTĚPÁNEK, V. (2001): Geografie cestovního ruchu. Karolinum, Praha, 228 s.
- ♣ KRESSL, T. (2004): Cestovní ruch v CHKO Křivoklátsko. Diplomová práce, Přf UK v Praze, školitel: RNDr. Jiří Vágner, Ph.D., 117 s.
- ♣ LESYČR (2011): Lesnické parky v ČR.
<http://www.lesy.cz/pece-o-les/lesnicke-parky-v-cr/Stranky/default.aspx>.
Staženo: 20.9.2011.
- ♣ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR (2002): Biosferické rezervace UNESCO.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/cr_v_unesco/biosfericke_rezervace_unesco.html. Staženo: 20.9.2011.
- ♣ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR ČR (1992): Zákon č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny.
<http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/>

- [58170589e7dc0591c125654b004e91c1?opendocument](http://www.mzp.cz/cz/geoparky_unesco). Staženo: 20.9.2011.
- ♣ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR (2011): Geoparky UNESCO. http://www.mzp.cz/cz/geoparky_unesco. Staženo: 20.9.2011.
 - ♣ MIRVALD, S. (1996): Geografie cestovního ruchu. Pedagogická fakulta ZČE, Plzeň, 124 s.
 - ♣ PÁSKOVÁ, M. (2009): Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Gaudeamus, Hradec Králové, 298 s.
 - ♣ PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 448 s.
 - ♣ PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2007): Krajina vyhledávaná, konzumovaná či tvořena cestovním ruchem. Geografické rozhledy, 17, č. 4, str. 6 – 9.
 - ♣ TRNKOVÁ, O. (1993): Území a cestovní ruch. VŠE, Praha, 95 s.
 - ♣ WTO (2011): Understanding Tourism: Basic Glossary. <http://unwto.org>. Staženo: 20.9.2011.

Seznam zdrojů:

- ♣ ArcData ČR
- ♣ COT business
- ♣ Český úřad zeměměřičský a katastrální
- ♣ Hamouzův statek, Zbečno
- ♣ <http://www.ochranaprirody.cz>
- ♣ <http://www.info.mfcr.cz/ares>
- ♣ Památník J. Barrandea, Skryje
- ♣ Úřad práce Beroun
- ♣ Úřad práce Kladno
- ♣ Úřad práce Plzeň-sever
- ♣ Úřad práce Rakovník
- ♣ Úřad práce Rokycany